

บทที่ 2

เอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหาร ครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดนราธิวาสนี้ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

- 1.ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- 2.บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน บทบาทของครู บทบาทของผู้แทนผู้ปกครอง บทบาทของผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบทบาทของผู้ทรงคุณวุฒิในโรงเรียนประถมศึกษา
- 3.คุณภาพงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา
- 4.ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทกับคุณภาพ
- 5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

1.1ความหมายของบทบาท

ตามปกติเมื่อบุคคลมีสถานภาพโดยอมแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับที่ตั้งมคาคาดหวัง สถานภาพเป็นโครงสร้างของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นบุคคลควรเข้าใจในบทบาทของตนเป็นอย่างดี

คำว่า " บทบาท " (Role) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2525 (2525:453)ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการกระทำหน้าที่ที่กำหนดไว้เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู ซึ่งสอดคล้องกับ งามพิศ ลัดยศวงน (2532 : 101) ที่ให้ทัศนะว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ ชูดา จิตพิทักษ์ (2528 : 61) มีความเห็นว่าโดยทั่วไปบทบาทอาจพิจารณาได้ 2 ความหมาย คือ

- 1.พิจารณาในด้านโครงสร้างทางสังคม บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัตินี้และกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น
- 2.พิจารณาในด้านการกระทำต่อกันหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บทบาท จึงหมายถึงผลสืบเนื่องที่มีแบบแผนของการกระทำเกิดการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานภาพการปฏิสัมพันธ์นั้น

นอกจากนี้ สจวนศรี วิรัชชัย (2527 : 23-24) กล่าวว่าถ้าพิจารณาให้ลึกซึ่งจะพบ บทบาทอยู่ 5 ลักษณะ คือ

1.บทบาทตามที่กำหนด หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์การกำหนดไว้ว่าเป็น รูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์การนั้นๆ

2.บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้อง คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ

3.บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคล ผู้อยู่ในตำแหน่ง คิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

4.บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็นซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง

5.บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติ บทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งมักจะมีการเลือกรับรู้และรับรู้ที่ผิดไปจากความเป็นจริงได้

สำหรับ เลวิงสัน (Levingson , 1964 : 284 – 285) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3ประการดังนี้

1.บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่นๆ ที่มี ลักษณะในทำนองเดียวกันซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคม ที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้หน้าที่ อันควรกระทำ

2.บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรง ตำแหน่งนั้นๆ

3.บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ

ยังมีนักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยา ได้อธิบายความหมายของบทบาทไว้อีก บรูม (Broom) และ เซลซนิก (Selznick), (1977: 34-35) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1.บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้

2.บทบาทที่ควรกระทำ (The Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งอาจไม่ตรงตามบทบาทที่กำหนดไว้ ไม่ตรงตามอุดมคติทุกประการและอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลก็ได้

3.บทบาทที่กระทำจริง (The Performed Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อ ความคาดหวังตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของคนที่เกิดขึ้นโดยตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ จะโดยตั้งใจหรือถูกบังคับแต่เป็นพฤติกรรมแบบแฝง เช่น พ่อแม่รักลูกแต่ตีลูก พฤติกรรมของคนแต่ละคนจะแสดงบทบาทได้หลายอย่าง ในเวลาเดียวกันเราไม่สามารถแสดงได้หลายบทบาทได้ คนที่อยู่ในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกัน

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

ลินตัน (Linton , 1936 : 113-115) ได้ให้แนวความคิดในเรื่อง สถานภาพ (Status) และบทบาท (Role) เขาเห็นว่าสถานภาพเป็นนามธรรมหมายถึงฐานะหรือตำแหน่งจะเป็นเครื่องกำหนดบทบาทของตำแหน่งนั้นๆว่า ตำแหน่งนั้นจะมีภารกิจอย่างไรบ้าง ดังนั้นเมื่อมีตำแหน่งเกิดขึ้น สิ่งที่ควบคู่มากับตำแหน่งก็คือบทบาทของตำแหน่ง ไม่สามารถแยกออกจากกันได้จนกล่าวได้ว่า ไม่อาจจะมียุทธศาสตร์ได้โดยปราศจากตำแหน่ง หรือไม่อาจมีตำแหน่งได้โดยปราศจากบทบาท บทบาทและตำแหน่งควบคู่กันเสมอ เปรียบเสมือนเหรียญ ถ้าด้านหนึ่งของเหรียญคือตำแหน่งอีกด้านหนึ่งของเหรียญก็คือบทบาทนั่นเอง

ส่วนพาร์สันและซีล (Parsons and Shils, 1951 : 4)กล่าวว่า สถานภาพและบทบาท เป็นหน่วยของระบบสังคม โดยยอมรับว่า สถานภาพและบทบาทเป็นคุณลักษณะของผู้แสดงในสังคมนั้นๆ บทบาทคือ การจัดระเบียบของผู้เริ่มแสดงเป็นการสร้างและกำหนดการมีส่วนร่วมของเขา ในกระบวนการที่มีการกระทำร่วมกัน ซึ่งเป็นการรวมความคาดหวังที่เกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่นที่เขามีความสัมพันธ์ด้วย ส่วนสถานภาพ คือ ตำแหน่งของผู้แสดงภายในสถาบันเป็นตำแหน่งของผู้แสดงภายในระบบสังคม ซึ่งอาศัยกลไกของสังคมเป็นตัวกำหนด

เกรซและคณะ (Krech and others, 1962:28) ได้กล่าวว่า บทบาท เป็นแบบแผนความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้นๆ หรืออาจกล่าวนั้นๆว่า บทบาท คือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

ส่วนเบอร์โร (Berto, 1966: 153) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะบทบาทไว้ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role Prescriptions) คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง

2. บทบาทที่กระทำจริง (Role Descriptions) คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้นๆ

3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นๆ ควรกระทำอย่างไร

ลินเดอร์สมิตและคณะ (Lindersmith and others, 1975: 400) กล่าวว่าบทบาทของคนใดคนหนึ่งจะต้องประกอบด้วยลักษณะดังนี้

1. ต้องเป็นแบบหรือลักษณะเฉพาะของตนเอง
2. พฤติกรรมในสถานการณ์ที่กำหนดให้นั้นจะต้องพอเหมาะพอดีกับลักษณะเฉพาะของตน

3. ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นๆจะเป็นตัวช่วยชี้แนวทางในการกระทำที่จะเกิดขึ้น

4. ในการแสดงบทบาทนั้นๆจะต้องมีการประเมินผลด้วยตัวเองและผู้อื่น
สวอนโคเฮิน (Cohen, 1979 :35) ได้เสนอเกี่ยวกับบทบาทไว้ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่นเราก็ยังคงยอมรับว่าบุคคลจะต้องปฏิบัติไปตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่ง

3. บทบาทที่กระทำจริงเป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพได้กระทำจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวังหรืออาจเป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวังด้วย

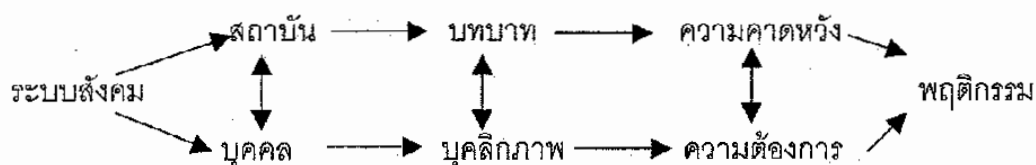
จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในรูปแบบต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าถ้าบทบาททั้งหลายมีความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง บทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ ก็จะเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่ราบรื่น แต่ถ้าบทบาทดังกล่าวไม่สอดคล้องกันเช่น บทบาทที่ปฏิบัติจริงไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง ฯลฯ สถานการณ์เช่นนี้จะทำให้เกิดความขัดแย้งของบทบาท(Role Conflicts)

1.3 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

นักวิชาการได้ศึกษา ค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทจัดทำเป็นทฤษฎีที่น่าสนใจดังนี้

1.3.1 ทฤษฎีกระบวนการทางสังคม เกทเซลส์และกูบา (Getzels and Guba, 1968 : 56) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า ในระบบสังคมหนึ่งๆจะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ มิติด้านสถาบันและมิติด้านบุคคล

ภาพประกอบ 1 แสดงแบบจำลองกระบวนการทางสังคม

มิติด้านบุคคล

ที่มา: เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2521 : 54.

จากภาพประกอบมิติด้านสถาบันประกอบด้วย สถาบัน บทบาท และความคาดหวัง ส่วนมิติด้านบุคคล บุคลิกภาพและความต้องการ มิติทั้งสองด้านนี้ต่างมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และผลสุดท้ายก็จะเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้ในสังคม

1.3.2 ทฤษฎีบทบาทของราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton's Role Theory)

ลินตัน (Linton) อ้างถึงใน พิทยา เพชรรักษ์ , (2539:14) กล่าวไว้ว่า " ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาทเช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์ เป็นต้น ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ อย่าง เช่น บุคลิกของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนชนวนกรรมนิยมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย "

1.3.3 ทฤษฎีบทบาทของแนเดล (Nadel's Role Theory) เนเดล (Nadel)

นักมานุษยวิทยา อ้างถึงใน พิทยา เพชรรักษ์, (2539 :14) กล่าวว่าบทบาทคือส่วนประกอบที่ส่งผลพฤติกรรม 3 ลักษณะคือ

1.3.3.1 ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท เช่น ครูต้องพูดเก่งหรือมีอารมณ์ขัน

1.3.3.2 ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้เช่นเป็นครูต้องสอนหนังสือ เป็นแพทย์ต้องรักษาคนไข้ เป็นตำรวจต้องจับผู้ร้าย

1.3.3.3 ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ครูต้องเป็นสมาชิกคุรุสภา เป็นต้น
ถ้ากำหนดให้ P คือ บทบาท

a คือ ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท

b คือ ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้

c คือ ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

ดังนั้นจึงเขียนเป็นสมการบทบาทได้ว่า

$$P = a + b + c + \dots + n$$

จากสมการอธิบายได้ว่า บทบาทต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลายๆ ส่วนอย่างน้อย 3 ส่วนขึ้นไปจนถึง n ส่วน

1.3.4 ทฤษฎีบทบาทของโฮมันน์ (Homann's Role Theory)

โฮมันน์ (Homann) อ้างถึงใน พิทยา เพชรรักษ์, (2539 : 15) กล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือเพราะเป็นครู พอตอนเย็นต้องแสดงบทบาทดูแลเลี้ยงดูบุตรเพราะเป็น พ่อแม่ เป็นต้น

1.3.5 ทฤษฎีบทบาทของพาร์สัน (Parson's Role Theory)

พาร์สัน (Parsons) อ้างถึงใน พิทยา เพชรรักษ์, (2539 : 15) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมาก ก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

1.3.6 ทฤษฎีบทบาทของกูด (Good's Role Theory)

กูด (Good) อ้างถึงใน พิทยา เพชรรักษ์,(2539 : 15) บทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคล และบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้นๆ

จากความหมายของบทบาท แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท จึงสรุปได้ว่า บทบาทหมายถึงพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ บทบาท และสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่สังคมได้กำหนดไว้ ในแต่ละสถานภาพ การแสดงบทบาทจะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ในสถานภาพหนึ่งๆ บุคคลอาจจะต้องแสดงบทบาทมากมาย

2.บทบาทของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา

2.1 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

กรมวิชาการ(ม.ป.ป. : 7) ได้กำหนดขอบข่ายของบทบาทการบริหารงานวิชาการเพื่อใช้ในการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานไว้ 9 ด้าน กำหนดไว้ดังนี้ คือ

- 1.การบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 2.การจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่
3. การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา
4. การจัดสื่อการเรียนการสอน
5. การจัดบริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน
- 6.การจัดการเรียนการสอน
7. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
8. การดำเนินการด้านการวัดผลและประเมินผล
9. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอน

2.1.1 บทบาทของผู้บริหารด้านการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับหลักสูตร

งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่อง

จากงานวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตร การที่จะดูว่าสถาบันการศึกษามีมาตรฐานเพียงใด ก็สามารถดูได้จากการบริหารวิชาการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการจะเปลี่ยนไปตามลักษณะขอบเขตความรับผิดชอบ วัตถุประสงค์และระดับขององค์การหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ ภิญโญ สารธ (2526 : 324) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการสอน นักเรียนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพที่สุด ส่วน วินัย เกษมเศรษฐ (2532 : 187) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการหมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความประสงค์ของหลักสูตร นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 16) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการหมายถึง การบริหารการศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจการต่างๆ ทางด้านงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์

2.1.1.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 75) ได้ให้ความสำคัญของงานวิชาการในโรงเรียนว่างานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียน เป็นชีวิตของสถาบัน ส่วนงานอื่นๆ เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ชีวิตสถาบันดำเนินไปด้วยความราบรื่นเท่านั้น เช่นเดียวกับ อูทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ ภิงคารวัฒน์ (2528 : 27) ที่ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียน จุดประสงค์ของการจัดการศึกษาในโรงเรียน คือ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียนอย่างชัดเจน จึงเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารโรงเรียนการปฏิบัติงานวิชาการอย่างมีคุณภาพของบุคลากรแสดงถึงประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนที่จะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพที่พึงปรารถนาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.1.1.3 ขอบข่ายของงานวิชาการ

งานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางมาก นักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการไว้เช่น พันธ์ หันนาคินทร์ (2524 : 45) ได้แบ่งงานวิชาการออกเป็นสองส่วนใหญ่ๆ คือ 1) เกี่ยวกับตัวครูได้แก่ การหาครูที่ดีมาทำการสอน การจัดแบ่งหน้าที่ การปฐมนิเทศครูใหม่และการสร้างน้ำใจในการทำงานให้ครูมีความสามารถมากยิ่งขึ้น การพิจารณาความดีความชอบ การประชุมครู การปกครองครูโดยทั่วไปและการนิเทศการสอน การจัดห้องสมุด การวัดผลการสอน ส่วน ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2527 : 161-162) ได้กล่าวว่างานวิชาการของโรงเรียนนั้นอย่างน้อยที่สุดควรจะครอบคลุมงานสำคัญ 6 ประการคือ

- 1.งานหลักสูตร
- 2.งานสื่อการสอน
- 3.งานการสอน
- 4.งานนิเทศการสอน
5. งานประเมินผลและ
- 6.งานปรับปรุงและพัฒนาการสอน

สำหรับ กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 57-58) ได้แบ่งขอบข่ายของงานวิชาการออกเป็น 6 ประการ คือ

1. แผนงานปฏิบัติงานด้านวิชาการ
2. หลักสูตรและการสอนประกอบด้วยหลักสูตร โครงการสอน ประมวลการสอน
3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยงานการจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การจัดห้องสมุด การจัดทำคู่มือครู
4. สื่อการสอน
5. การปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอน การฝึกอบรมและ
6. การวัดและประเมินผล

สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 17) ที่กล่าวว่าขอบข่ายงานด้านวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการการสอน การวัดผลประเมินผลรวมทั้งการติดตามผล

สรุปได้ว่า งานวิชาการของโรงเรียนนั้นมีขอบข่ายที่กว้างขวางครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของโรงเรียน การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการ

บริหารสถานศึกษาทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษา คุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาจึงอยู่ที่งานวิชาการ

2.1.1.4 ความหมายของหลักสูตร

การจัดการศึกษาจะเป็นไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับหลักการของหลักสูตรเป็นสำคัญ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้เช่น แทนเนอร์ (Tanner) , (1971 : 406) กล่าวว่าหลักสูตรประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้จัดเตรียมไว้อย่างดีโดยที่โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ ส่วน กูด (Good), (1973: 406) กล่าวว่า หลักสูตรคือเนื้อหาวิชาการต่างๆที่รวมทุกวิชาเข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้เรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนในขณะที่บอบบิท (Bobbit) , (1974 : 7) กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่ครูสอนให้นักเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตให้เป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์แบบในอนาคต ภิญญู สาร (2526 : 324) กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึงประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ มีทักษะและเจตคติที่ดีอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้แล้ว พันธ์ หันนาคินทร์ (2524 : 175) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนจะพึงได้รับภายใต้การนำของครู หรือโรงเรียนทั้งนี้เพื่อที่จะให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ แก่นักเรียนกล่าวคือ ทางด้านร่างกาย ทางอารมณ์และทางสังคม

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าว สรุปได้ว่าหลักสูตรหมายถึงมวลประสบการณ์และกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.1.1.5 องค์ประกอบของหลักสูตร

ถ้าพิจารณาหลักสูตรที่เคยมีมาจะพบว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายส่วน โดย ทาบา (Taba) และสมิทร คุณานุกร (1962 : 398 , 2523 : 9) มีความเห็นคล้ายๆกับว่าหลักสูตรโดยทั่วไปมักจะมีองค์ประกอบ 4 อย่างต่อไปนี้ 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหา (Content) 3) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) 4) การประเมินผล (Evaluation) พจนี สะเพียรชัย (2525 : 71-78) กล่าวว่าหลักสูตรจะดีหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของโครงสร้างหรือองค์ประกอบ 6 ส่วน ดังนี้ 1) ปรัชญาการศึกษา 2) จุดหมาย 3) เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับสอนแต่ละวิชา 4) กระบวนการเรียนการสอน 5) การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน และ 6) การบริหารหลักสูตรและการบริหารงานวิชาการ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กระทรวงศึกษาธิการ

(2535 : 1-2) เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายและแนวนโยบายของแผนการศึกษาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 มีสาระสำคัญดังนี้

1. หลักการ หลักสูตรประถมศึกษา มีหลักการสามประการคือเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตและเป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกันแต่ให้ท้องถิ่นได้มีโอกาสพัฒนา หลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

2. จุดหมาย หลักสูตรประถมศึกษา มีจุดหมายพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี ตามกระบวนการการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขโดยให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อเหตุการณ์ มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็นและครองชีวิตอย่างสงบสุข โดยมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียน 1) มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้คงสภาพอ่านออก เขียนได้และคิดคำนวณได้ 2) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม 3) สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนและครอบครัว 4) สามารถวิเคราะห์สาเหตุและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวอย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 5) มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 6) มีนิสัยรักการอ่านและไม่หาความรู้อยู่เสมอ 7) มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการอ่านและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 8) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและความเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปรับปรุงตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมในชุมชนรอบๆบ้าน

3. โครงสร้างของหลักสูตร หมายถึง กลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อบรรลุจุดหมายของหลักสูตรแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มประสบการณ์ คือ 1) กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ได้แก่ เนื้อหาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารและศึกษาหา ความรู้ ประกอบด้วยความรู้เรื่องภาษาไทย และคณิตศาสตร์ 2) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในกลุ่มประสบการณ์นี้ได้กำหนดเนื้อหาไว้ 12 หน่วย คือ สิ่งมีชีวิต ชีวิตในบ้าน สิ่งที่อยู่รอบตัว ชาติไทย การทำมาหากิน พลังงานและสารเคมี จักรวาลและอวกาศ สื่อสารและคมนาคม ประเทศเพื่อนบ้าน ประชากรศึกษา การเมืองและการปกครอง ข่าวเหตุการณ์และวันสำคัญ 3) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ประกอบด้วยหมวดต่างๆ 5 หมวด คือ จริยศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรี และนาฏศิลป์ พลศึกษาและกิจกรรมสร้างนิสัย 4) กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กำหนดให้เรียน 5 งานคือ งานบ้าน งาน

เกษตร งานช่างและงานประดิษฐ์ งานใบตองและงานเลือกซึ่งเป็นวิชาที่ผู้เรียนเลือกเรียนไปสู่งานอาชีพ และมีชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 และ 5) กลุ่มประสบการณ์พิเศษ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เพิ่มขึ้นใหม่ตามความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่ต้องการให้เรียนภาษาอังกฤษเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนชั้นสูงต่อไป

2.1.1.6 การนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการใช้หลักสูตรซึ่งเป็นกระบวนการที่จะทำให้หลักสูตรกลายเป็นภาคปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรประถมศึกษาเป็นอย่างดี เพื่อสามารถให้คำแนะนำและควบคุมครูให้ดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างถูกต้อง สจัด อุทรานันท์ (2527 : 260-261) กล่าวว่าผู้ถ่ายทอดในการนำเอาอุดมการณ์ของคณะพัฒนาหลักสูตรไปใช้เป็นการชี้ถึงความล้มเหลวหรือความสำเร็จของหลักสูตรโดยตรง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสำเร็จของหลักสูตรและเป้าหมายของการศึกษาที่วางไว้มิได้ขึ้นอยู่กับตัวหลักสูตรและวัสดุอุปกรณ์ ประกอบหลักสูตรเท่านั้นแต่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับที่จะปฏิบัติตามแนวของหลักสูตรด้วยความตั้งใจและมุ่งมั่นในความสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดเพราะต้องเป็นผู้นำเอาหลักการจุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรที่หน่วยงานระดับชาติจัดวางไว้ไปใช้ให้เกิดผล ซึ่งผู้บริหารควรมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อย่างชัดเจน
2. ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่างๆ
3. ดำเนินการนิเทศ ผลการ ติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น จัดอบรมหรือจัดประชุม

สัมมนา

5. ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูคนอื่นๆ หวน พินธุพันธ์ (2528 : 47) ได้เสนอแนะถึงการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูจะต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรให้เข้าใจ จึงนำไปปฏิบัติให้นักเรียนเลือกตามความถนัด การที่ครูให้ได้ตามจุดหมายก็คือ การที่ครูให้นำหลักสูตรให้ตรงมากที่สุด ซึ่งบุญมี เณรยอด (2529 : 15) ได้เน้นถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องทำกิจกรรมด้านการพัฒนา หลักสูตรโครงการวางโครงการในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่นเฉพาะของโรงเรียนให้สามารถนำหลักสูตรที่ส่วนกลางกำหนดไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่างๆ ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตร

และการสอนของครู การสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ครูเกิดความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับการปรับปรุง การเรียนการสอน เกิดความคิดที่จะทดลองวิธีการใหม่ทางการเรียนการสอน การจัดโครงการสอน ให้เป็นไปตามหลักสูตรและปรับปรุงให้เหมาะสมอยู่เสมอ จัดให้มีการอบรมครูเพื่อให้สามารถนำ หลักสูตรไปสู่ห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนะนำ ควบคุมการสอนของครูให้ดำเนินการไปตาม โครงการสอน จัดให้มีการประชุมในโรงเรียนเพื่อพิจารณาปัญหาต่างๆ ผู้บริหารโรงเรียนควรศึกษา หลักสูตรอย่างละเอียดในรายวิชา เพื่อการนิเทศการใช้หลักสูตรแก่ครู ประเมินการใช้หลักสูตร และมีหน้าที่ในการวิเคราะห์หลักสูตร มีการประชุมในโรงเรียนเพื่อพิจารณาปัญหาต่างๆ ผู้บริหาร โรงเรียนควรศึกษาหลักสูตรอย่างละเอียดในรายวิชาเพื่อการนิเทศการใช้หลักสูตรแก่ครู ประเมิน การใช้หลักสูตรและมีหน้าที่ในการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อเสนอแนะให้ความคิดเห็นต่อผู้บริหาร ระดับสูงในการปรับปรุงหลักสูตร

กรมวิชาการ (2533 : 7) ได้กล่าวถึงเรื่องการนำหลักสูตรไปใช้ไว้ว่า การดำเนินการ ใช้หลักสูตรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นโรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติที่สำคัญที่สุด ผู้บริหารจะต้อง ศึกษาหลักสูตรให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดหมายของหลักสูตร สามารถรู้แน่วางทาง ในการปรับหลักสูตรการพัฒนาการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การบริหารหลักสูตร การ ประเมินผลเพื่อยกมาตรฐานวิชาการของโรงเรียน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้เกี่ยวข้อง เกิดความรู้ ความเข้าใจในแนวปฏิบัติในโรงเรียนจะต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพความ ต้องการของหลักสูตร เพื่อช่วยให้หลักสูตรบรรลุจุดหมายนั้น จำเป็นต้องคำนึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร
2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. การจัดทำกำหนดการสอนและตารางสอน
4. การจัดชั้นเรียน
5. การนิเทศติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร
6. การส่งเสริมงานด้านวิชาการ
7. แนวปฏิบัติในห้องเรียน

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 5) ได้ กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งอาจนำไปพิจารณาดำเนินการหรือเลือกดำเนินการ ในส่วนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนในความรับผิดชอบด้านหลักสูตรและการ นำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

1. จัดให้มีหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เอกสารประกอบหลักสูตร เช่น แนวการสอน กำหนดการสอน คู่มือครู แผนการสอน ให้เพียงพอ และครบถ้วนทุกระดับชั้นเรียน
2. ศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรให้ชัดเจนตั้งแต่หลักการ จุดหมายโครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระตลอดจนถึงการวัดและประเมินผล โดยอาจตั้งเป็นคณะทำงานทำการ ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประธานผู้ช่วยผู้บริหารฝ่าย วิชาการ หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ และครูผู้สอน
3. วางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ โดยจัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องและครูผู้สอนเพื่อชี้แจง แนะนำบทบาทของหลักสูตรก่อนเปิดภาคเรียนหรือก่อนลงมือสอน
4. นิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลการนำหลักสูตรไป โดยใช้พิจารณา
5. ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตร โดยการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุทั้งในส่วนของคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียนและในส่วนของปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องและ
6. พัฒนาตนเองและครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอยู่เสมอ โดยเข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรม ฟังการอภิปราย หรือสนทนากับผู้มีความรู้ด้านหลักสูตร หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในการบริหารหลักสูตรและการสอน วิโรจน์ สารัตนะ (2544: 183 –184) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องแสดงภาวะเป็นผู้นำในด้านหลักสูตรและการสอน เป็นที่มั่นใจของคณะครูว่าภาวะงานที่เป็นงานหลักของพวกเขาได้รับการให้ความสำคัญจากผู้บริหารในระดับต้นๆ ผู้บริหารจะต้องแสดง ศักยภาพให้พวกเขาได้เห็นว่าคุณภาพเองก็มีความรู้ ความเข้าใจในกรอบแนวคิดในเชิงทฤษฎีและปรัชญาของหลักสูตร ประเภทต่างๆ เข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละประเภท เข้าใจบทบาทของตัวผู้บริหารเอง เข้าใจบทบาทของตัวผู้สอน และเข้าใจบทบาทของนักเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรแต่ละประเภท ขณะเดียวกันผู้บริหารจะต้องตระหนักว่าหลักสูตรแต่ละประเภทต่างมีจุดเด่นจุดด้อยในตัวเอง ไม่มีหลักสูตรใด ที่สามารถจะพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยหลักสูตรต่างๆหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรเชิงมนุษยนิยม หลักสูตรเชิงปฏิรูปสังคมนิยม หลักสูตรเชิงเทคโนโลยีนิยม และหลักสูตรเชิงวิชาการนิยม

ผู้บริหารต้องแสดงเป็นผู้รู้และเข้าใจในยุทธศาสตร์การสอนประเภทต่างๆด้วยว่ายุทธศาสตร์การสอนที่ใช้กันในปัจจุบันมีอะไรบ้าง แต่ละรูปแบบต่างมีจุดเด่นจุดด้อยกันอย่างไรเหมาะสมกับหลักสูตรประเภทใด เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมอย่างไร เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างไร

นอกจากนี้ เบ็น (Ben M.Harris , 1975 : 13) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนนอกจากบทบาทและหน้าที่ในการนำหลักสูตรไปใช้เกิดผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแล้วยังมีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอีกอย่าง คือ การพัฒนาหลักสูตรซึ่งหมายถึง การสร้าง ปรับ ขยายหลักสูตรที่จะนำมาใช้ในโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพบุคลากร สถานที่ รวมถึงการสร้างคู่มือการใช้หลักสูตร การกำหนดระดับมาตรฐานการใช้หลักสูตรตลอดจนการทำประมวลการสอนและโครงการสอนวิชาต่างๆให้เหมาะสม

สรุป บทบาทการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติงาน ดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติงาน ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.1.2 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่

การจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่ถือได้ว่าเป็นงานบริหารงานวิชาการโรงเรียนที่สำคัญยิ่งเนื่องจากบุคลากรในตรงเรียนเป็นทรัพยากรสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้ ผู้บริหารจึงต้องเอาใจใส่และพิจารณาในเรื่องนี้อย่างรอบคอบ การจัดบุคลากรตรงตามหน้าที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 9) ได้เนอแนะการจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหากลวิธีการใช้บุคลากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2.1 การมอบหมายงาน

การรู้จักมอบหมายงานในอำนาจหน้าที่แห่งตนให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาไปปฏิบัติ จัดว่าเป็นผู้นำหรือผู้บริหารที่ดี ธงชัย สันติวงษ์ (2533 : 282) ได้กล่าวถึงการมอบหมายงานหมายถึงการกำหนดความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ (Assignment of Responsibility and Authority) โดยตัวผู้บังคับบัญชาให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในการวางแผนและสั่งการ รวมทั้งการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ภายในส่วนงานของตน โดยปกติแล้วผู้บริหารจะมอบหมายงานบางส่วนไปให้โดยผู้บริหารจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมว่าจะมอบหมายงานมากน้อยเพียงใด จึงจะเป็นการดีที่สุดต่อองค์การ

การมอบหมายงานเป็นการแบ่งเบาภาระกิจของผู้บริหารแต่เป็นการเพิ่มภาระให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ฉะนั้นผู้บริหารจึงต้องมีหลักในการมอบหมายงาน ซึ่ง พยอม วงศ์สารศรี (2531 : 118-119) ได้กำหนดหลักการมอบหมายงานเป็น 5 ประการคือ

1. การมอบหมายงานควรกำหนดวัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับที่แน่นอน
2. อำนาจหน้าที่ควรเป็นของคู่กันกับความรับผิดชอบ
3. ควรมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน
4. ภาระผูกพันไม่สามารถมอบให้ผู้อื่นปฏิบัติแทนได้ แม้ว่าผู้บังคับบัญชาจะได้มอบหมายงานไป แล้วมิได้หมายความว่าภาระผูกพันของงานนั้นสิ้นสุดลง ผู้บังคับบัญชาจึงควรมีภาระผูกพันกับงานนั้นอยู่

5. ภาระผูกพันควรอยู่ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การมอบภาระผูกพันให้ผู้ใต้บังคับบัญชาควรอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ผู้บังคับบัญชาเพียงหนึ่งคนต่อการมอบหมายงานชิ้นหนึ่งๆ ทั้งนี้เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ไม่สับสนดำเนินไปอย่างรวดเร็ว

2.1.3 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน

การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารโรงเรียน จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะทางการสอนเพิ่มขึ้น ไวท์ฮิลล์ (Whitehill) , (1965 : 243) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรไว้ในความหมายว่า การพัฒนาบุคลากรหมายถึงการพัฒนาบุคคลด้วยการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับงาน โดยให้ความรู้ความเข้าใจ สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและงานในหน้าที่ได้ นอกจากนี้ ภิญญู สาร (2526: 162) ให้ความหมายว่ากระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญและความสามารถของบุคคล จากแนวคิดดังกล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่าการพัฒนาบุคลากรคือกระบวนการที่สร้างเสริม เพิ่มพูนและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของบุคลากรในด้านความรู้ ความชำนาญ ทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความสามารถตลอดจนให้แนวคิดใหม่ในการปฏิบัติงาน โดยมีจุดมุ่งหมายให้บุคลากรมีคุณภาพดีขึ้น

2.1.3.1 การพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการในโรงเรียน

การพัฒนาทีมงานด้านวิชาการ ฮิวส์ (Huse, 1982 : 199) กล่าวว่าทีมหมายถึง กลุ่มบุคคลที่รายงานต่อผู้บังคับบัญชาคนเดียวหรือหมายถึง กลุ่มที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีเป้าหมายการทำงานร่วมกันและหมายถึงกลุ่มบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างเป็นทางการมารวมปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และงานดังกล่าวไม่สามารถสำเร็จได้โดยบุคคลเพียงคน